

OPINIA

națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MÂINE"

SOCIETATE, COMUNICARE ȘI VALORI (X)

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Literatura social-politică, frecventele sondaje și analize privind impactul mass-media, al televiziunii îndeosebi, asupra vieții spirituale, a celei politice și economice semnalează, pe de o parte, noi "câștiguri de civilizație", mai ales în ordinea rapidității și simultaneității comunicării dar și, pe de altă parte, o serie de consecințe negative sau cu urmări nedorite, datorită, în principal, substituirii de valori, utilizării televiziunii aproape exclusiv în scopuri comerciale și, nu în ultimul rând, tentației manipulării opiniei publice în favoarea unei orientări politice sau alteia.

Dezbaterea publică din Italia - la care s-a referit articolul anterior - pune în evidență și alte aspecte, cum ar fi consecințele extinderii rețelelor televiziunii prin cablu, atât de populară, spre exemplu, în S.U.A. Datele statistice europene arată că, în

Germania, 37 la sută din familiile urmăresc emisiunile TV prin cablu, iar în Franța existau, la începutul anului 1995, 163 de canale ale televiziunii prin cablu. S-a creat, astfel, pe plan național și internațional - așa cum a început să se resimtă și în România - o piață specifică a serviciilor acestui gen de televiziune, inclusiv reclamele comerciale și de altă natură. Dezbaterea publică din Italia solicită, între altele, nu numai limitarea numărului de stații de televiziune deținute de un singur patron, ci și restrângerea influențelor nocive ce emană din reclamele transmise. Cum scria recent presa italiană, piața reclamelor din această țară se constituie într-o "junglă deasă". În privința reclamei prin televiziune, Italia deține recordul mondial cu 54 la sută din totalul reclamelor, față de SUA, cu 51 la sută, Marea Britanie 42 la sută, iar Germania 35 la sută. În acest

context, partizanii reformei anti-monopol solicită reglementarea prin lege a reclamelor la nivel multimedia, limitarea posibilității unui singur proprietar de a influența pe această cale.

(Continuare în pag. 6)

SLUJIREA INTERESULUI NAȚIONAL

VALENTIN LIPATTI

În toate țările cu tradiții democratice autentice, slujirea interesului național de către clasa politică și de către reprezentanții opiniei publice este o îndatorire firească. Îndeplinirea ei nu face obiectul unor eforturi speciale, devreme ce identificarea problemelor de interes național este la îndemâna oricărui cetățean de bun simț și care-și iubește țara. Iar partidele politice, oricare ar fi deosebirile, adesea profunde, care le despart în ceea ce privește progra-

mele de guvernare și soluționarea chestiunilor economice și sociale, au în general cam aceleași obiective de politică externă, menite să slujească, în primul rând, interesul național al țării. Așa se face, bunăoară, că în Statele Unite ale Americii, odată ajunși la putere, democrații sau republicanii au, cu mici deosebiri, o politică externă asemănătoare, care ține seama de interesele globale și de prestigiul țării lor în lume.

(Continuare în pag. 7)

un
imperativ
pentru
noi toți

Reproducem din ziarul "Vocea României" nr. 448

Cu franchețea-i bine știută, dl. prof. univ. dr. **Ioan Mihăilescu**, președintele Consiliului Național de Evaluare Academică și Acreditare (CNEAA), avea să recunoască drept răspuns la o întrebare pe care i-am adresat-o la recenta conferință de presă, că, într-adevăr, firească ar fi fost ca fiecare solicitare de acreditare a unei instituții universitare să beneficieze de **vizită și analiză la fața locului**. Acest "într-adevăr" are o semnificație aparte când știm că, până nu demult, asemenea vizite și analize la fața locului erau considerate drept o etapă posterioară, de recunoaștere, de consacrare a raportului de autoevaluare întocmit de facultatea ce solicită acreditarea. Când, de fapt, tocmai această analiză la fața locului se cuvine a fi criteriul prim, nu secund, al demersului analitic concluziv. Explicația cu care s-a operat până de curând era aceea că din moment ce respectivul raport de autoevaluare nu

reușește să convingă prin el însuși, de ce-ar mai fi nevoie de o analiză la fața locului? Simplu, pentru că fiecare asemenea raport de autoevaluare poate fi mai exigent sau mai puțin exigent cu realitatea analizată. De ce tocmai celor mai exigenți, ale căror concluzii au un sens critic mai accentuat, să le fie refuzată analiza la fața locului, când de fapt acesta este primul și cel mai important criteriu de cunoaștere a realității?

Este adevărat, CNEAA a avut grijă să elaboreze mai multe standarde pentru obiectivarea procesului de autoevaluare și evaluare. Numai că, la o privire mai atentă, vom observa că cel puțin o parte dintre aceste standarde au un caracter neconcludent. Un singur exemplu: la capitolul **Baza materială (V3)**, se pretinde un total de minimum 6,4 mp/loc pentru săli de seminare, laboratoare didactice și săli de curs. Dar în Documen-

SCUZA
CA
ACUZĂ

mul statistic elaborat de Ministerul Învățământului, suprafața utilă (în m.p.) a spațiilor destinate desfășurării procesului de învățământ la instituțiile universitare de stat (amfiteatre și săli de curs, săli de seminar și de lucrări practice), suprafața raportată la numărul de studenți, abia dacă depășește cu puțin 4 m.p./loc. Așadar, nici vorba de cei 6,4 mp/loc cât li se pretinde facultăților ce solicită acreditarea. Și atunci? Cum pretindem noiilor facultăți să satisfacă cerințe neîndeplinite nici de cele ce funcționează de zeci sau, neori, de sute de ani? Tocmai de aceea **analiza la fața locului** este singura cale ce poate decide în deplină cunoștință de cauză pentru fiecare caz în parte.

Când poate cu adevărat decide, pentru că, nu o dată, întâlnim și un alt paradox: delegația de specialiști desemnată să analizeze la fața locului se deplasează aici, face cercetări aprofundate și formulează concluziile de rigoare. Aceste concluzii sunt

trecute în **Fișa vizitei**, purtând un nume cod al CNEAA. Cu destulă greutate am ajuns la Fișa vizitei cu codul CNEAA nr. 198. Ei bine, la toate cele zece capitole, aprecierile delegației de specialiști care au analizat la fața locului sunt net **pozitive**. Pentru ca, în final, respectiva **Facultate de Marketing și Comerț Exterior a Universității "Spiru Haret"** să fie respinsă de CNEAA, în pofida concluziilor favorabile ale vizitei, ca și a faptului că în componența CNEAA **nu există nici un specialist în domeniul științelor economice**. Și atunci, pe ce bază sunt adoptate asemenea hotărâri?

În cele din urmă, după cum ne-a încredințat dl. **Ioan Mihăilescu**, se pare că va rămâne hotărâtoare concluzia comisiei de specialiști care analizează la fața locului. Mintează cea de pe urmă se dovedește și de astă-dată salvatoare. Rămâne însă de văzut dacă ea scuză sau acuză erorile săvârșite până acum.

Mihai IORDĂNESCU

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

COLEGIUL PENTRU REFORMĂ ȘI RELANSAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Arghel Rugină
- Acad. N. N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Păraluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomeț
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE ȘTIINȚEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Acad. Marius Peculea
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Dan Ghiocel
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE CULTURII ȘI ARTEI

- Acad. Eugen Simion
- Prof. dr. Alexandru Boboc, membru corespondent al Academiei Române
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Săraru
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Dumitru Radu Popescu

COLEGIUL PENTRU IDEEA NAȚIONALĂ ȘI SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Prof. dr. doc. Titu Georgescu
- Prof. dr. Ștefan Lache
- Prof. dr. Gheorghe I. Ioniță
- Adrian Păunescu

- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Mihail Popescu
- Prof. dr. Gheorghe Gazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

COLEGIUL PENTRU DOCTRINE POLITICE ȘI PROBLEME ALE RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

- Valentin Lipatti
- Dr. Ion Mitran
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad
- Dr. Nicolae Ecobescu

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE SĂNĂTĂȚII ȘI PROTECȚIEI SOCIALE

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu, membru de onoare al Academiei Române
- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firiță
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea

COLEGIUL PENTRU PROBLEMELE JUSTIȚIEI, STATULUI DE DREPT ȘI DEMOCRAȚIEI

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Acad. Vasile Gionea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Vocația creatoare a Fundației „România de Măine” Sesiune de comunicări științifice ale studenților Facultății de Drept a Universității „Spiru Haret”

Stimularea aptitudinilor de cercetare științifică independentă ale studenților, valorificarea rezultatelor ei în strânsă legătură cu desfășurarea procesului de instruire, sub îndrumarea cadrelor didactice universitare de specialitate, s-a constituit într-o coordonată definitorie a activității din cadrul Universității „Spiru Haret” încă de la înființarea acestei instituții de învățământ superior. Îndeplinirii acestui obiectiv esențial îi slujesc înseși planurile și programele de învățământ, care deschid viitorilor absolvenți orizonturi largi spre cercetarea științifică, spre creație și afirmare, ca și variatele forme organizatorice, acțiuni și manifestări menite să dezvolte potențialul de cercetare al studenților - cercuri științifice constituite pe facultăți sau filiale, sesiuni științifice - mixte - ale cadrelor didactice și studenților, sesiuni de comunicări științifice ale studenților pe ani de studiu ș.a.

În spiritul țelurilor și obiectivelor menționate ale Fundației „România de Măine”, ale Universității „Spiru Haret”, miercuri, 24 mai a.c., s-a desfășurat Sesiunea de comunicări științifice ale studenților anului II de la Facultatea de Drept a Universității - disciplina Drept civil - elaborate sub îndrumarea acad. prof. univ. dr. Vasile Gionea. Au mai participat: prof. dr. Coralia Angelescu, prodecan al Facultății de Drept, prof. dr. Victor Zlătescu, șeful Catedrei de Drept Civil a Facultății, alte cadre didactice, numeroși studenți.

În cadrul Sesiunii au prezentat referate studenții: Șandru Ioan (Grupa nr. 8) - „Principiul relativității efectelor contractului”, Pașcu Iulian (Grupa nr. 1) -

„Transmiterea obligațiilor” și Lache Elena-Iuliana (Grupa nr. 7) - „Răspunderea civilă pentru prejudiciul moral”.

Rezultat al unui studiu sistematic, al capacității de a pătrunde în esența fenomenelor, referatele au abordat - după cum o arată, de altfel, și titlurile lor - o diversitate de aspecte importante, cu evidente implicații practice actuale, ale Dreptului civil, au aprofundat laturi încă insuficient elucidate ale problematicii cercetate, evidențiind potențialul real de cercetare al autorilor lor. Comunicarea privind Principiul relativității efectelor contractului a precizat, înainte de toate, esența acestui principiu, subliniind, totodată, necesitatea de a distinge net problema efectelor contractului de aceea a opozabilității sale față de terți. Astfel, arăta autorul, în raporturile dintre părți contractul este luat în considerare ca act juridic, reprezentând manifestarea de voință a înseși părților contractante. În schimb, din punctul de vedere al terților, contractul nu mai este luat în considerare în calitate sa de act juridic, ci apare ca un simplu fapt juridic, în înțelesul restrâns al acestei noțiuni.

În referatul despre Transmiterea obligațiilor, autorul său, oprindu-se asupra unui capitol deosebit de important al materiei obligațiilor, a făcut, pentru început, câteva precizări privind intenția juridică a transmiterii obligațiilor, încercând apoi o prezentare generală a unuia din modurile de realizare practică a acesteia: Cesiunea de Creanță. Cel de-al treilea referat: Răspunderea civilă pentru prejudiciul moral abordează o problemă mult controversată - cea a reparării daunelor morale -, care reprezintă și o constantă în pre-

cupările legislative, jurisprudențiale și doctrinare. Autoarea a precizat între altele că „răspunderea civilă pentru daunele morale” și „sanctiunea încălcării drepturilor personal-nepatrimoniale” sunt, indiscutabil, probleme diferite. „Dacă răspunderea înseamnă obligarea la repararea prejudiciului suferit de victimă, sub aspectul tehnicii juridice, această obligație ex delicto se traduce în final printr-o creanță în activul patrimonial al victimei a cărei finalitate este restituo in statu quo ante, adică repararea în natură și integral. Or, daunele morale, înaintea oricărei determinări a naturii și întinderii lor, nu pot primi, ca pe deplin și întotdeauna satisfăcător, un asemenea mecanism juridic”. Cu privire la sfera prejudiciului moral, se subliniază că aceasta include practic toate valorile a căror armonie integreează și exprimă personalitatea umană printr-o identitate neconfundabilă și protejată ca atare de drept. Sunt analizate apoi asemenea aspecte esențiale ale problematicii abordate ca: natura categoriei de prejudicii morale, categoriile de prejudicii morale, posibilitatea și fundamentarea satisfacției pecuniare pentru daunele morale ș.a.

Pe marginea problemelor abordate a avut loc, în continuare, un amplu schimb de păreri. Importante observații, precizări, considerații principiale au fost formulate de către acad. prof. univ. dr. Vasile Gionea; au mai participat la discuții studenții Alexandra Nicolau (Grupa nr. 7), Grozea Bogdan (Grupa nr. 5) și Dumitriu Silviu-Paul (Grupa nr. 2). Sesiunea științifică de comunicări ale studenților anului II de la Facultatea de Drept a marcat, astfel, prin nivelul teoretic al referatelor și discuțiilor, un moment important în desfășurarea activității de cercetare a viitorilor specialiști în domeniu, relevând, totodată, atenția permanentă acordată, în cadrul Universității „Spiru Haret”, împlinirii organice a învățământului cu cercetarea, pregătirii temeinice a viitorilor absolvenți în concordanță cu cerințele societății de mâine, cu interesele națiunii noastre.

Succes deplin la examene!

În atmosfera atât de specifică acestui moment important din viața studenților a început sesiunea de vară a examenelor la Universitatea „Spiru Haret”. Un fericit prilej pentru ca studenții „să afle” ce și cât știu, iar profesorii să culeagă roadele activității desfășurate luni de zile.

Febra pregătirilor intense a luat sfârșit și odată cu ea se instalează, ca o răsplătă binemeritată, satisfacția muncii împlinite. În amfiteatre și în sălile de curs grupuri de studenți așteaptă să intre la examene, neliniștea generată de dilemele acreditării rămânând undeva în afara lor. Pe fețele lor se pot lesne citi emoția care îi învăluie și-i însoțește ca într-un veritabil ritual în fața comisiilor de examinare, dar și nerăbdarea de a se afla mai curând în miezul acestei frumoase confruntări, demonstrând că sunt cel puțin la fel de buni ca și colegii lor de la stat.

Nota de înaltă exigență în care se desfășoară examenele la Universitatea „Spiru Haret” nu poate pe nimeni inhiba, crispa, bloca, ea reprezentând o continuare firească a modului în care este conceput aici întregul proces de învățământ, validând și în acest fel profesionalismul, competența, răspunderea și seriozitatea cu care cadrele didactice înțeleg să-și onoreze misiunea față de pregătirea unor noi generații de intelectuali.

Iar cei care au depășit acest moment încearcă un sentiment de eliberare, respirând parcă ușurați. Bucuria pentru notele cu care au fost cotate cunoștințele acumulate, pentru „inspirația” - cum le place să spună - cu care au abordat întrebările, dar și insatisfacția față de consistența răspunsurilor, pentru neșansa sau lipsa de „bafță” în alegerea subiectelor preferate - sunt stările firești exprimate la fel de firesc la părăsirea sălilor de examene.

Dar predominantă rămâne convingerea fermă că studenții au știut să folosească în beneficiul lor condițiile de pregătire oferite cu generozitate de Universitatea „Spiru Haret” - moderna bază materială, spațiile amfiteatre, sălile de curs, laboratoarele didactice, de informatică și programare, bibliotecile și, nu în ultimul rând, corpul didactic de elită care asigură calitatea înaltă a întregii activități.

Și urarea de succes deplin în actuala sesiune de examene se asociază la fel de firesc acestei ambiante de mare eveniment în viața universitară.

Adela DEAC

Vila „Dr. M. Minovici” din București construită în 1914 de arh. Cerchez.

Fragmente din monumentul de la Adamclisi edificat în timpul stăpânirii Daciei de către romani.

Identitatea unui popor - afirmată de istorie - nu poate fi apreciată în dimensiunile ei reale fără raportarea valorilor care o definesc la cele ale istoriei universale, aceasta fiind sinteză și, totodată, factor important de influențare a istoriilor naționale. În discursul său de recepție la Academia Română (17 mai 1911), Nicolae Iorga - care ocupă în umanismul modern un loc de excepție - arăta: "Viața unui popor e neconținut amestecată cu viețile celorlalte, fiind în funcțiune de dans și înfrâurind neconținut viața acestora. Fiecare nație e o energie, având izvoarele și împrejurările ei deosebite, caracterul și misiunea ei specială. Dar niciuna din aceste energii nu se poate izola absolut pentru studiu și nu trebuie să fie izolată pentru aceasta".

Poziția geografică a determinat în bună măsură istoria popoarelor, le-a imprimat specificitatea. Poporul român, situat în sud-estul Europei, și-a desfășurat viața istorică în strânsă legătură cu popoarele din această parte a lumii, de care a fost influențat și pe care le-a influențat la rândul său.

Așezarea la Dunărea de jos, cel mai important fluviu al continentului, a întărit poporului român legătura cu Europa și i-a deschis, totodată, prin Marea Neagră, legătura cu Asia Mică și lumea mediteraneană. Unitatea geografică a teritoriului locuit de poporul român a fost un însemnat factor de coeziune etnică, care - împotriva arbitrarului evoluției istorice, ce i-a ținut pe români multă vreme în state diferite - avea să dea forță construcției statului național unitar român. În încheierea conferinței cu tema "Noua Românie în noua Europă", ținută în ziua de 6 iunie 1921 la Societatea Regală Română de Geografie, Emm. de Martonne, ilustru geograf francez, după o serie de observații referitoare la armonia spațiului etnic românesc și valorile istoriei românilor, scria: "Geografia politică trebuie să considere țara Dumneavoastră (România) ca una din formațiunile noi cele mai minunate și mai solide din noua Europă".

Spațiul românesc a fost un punct de întâlnire și de intermediere între Orient și Occident. Pe calea armelor sau printr-un abil joc diplomatic, poporul român și-a asigurat continuitatea statală și a apărut, în funcție de natura evoluțiilor istorice, valorile de cultură și de civilizație, atât din Est, cât și din Vest, valori sintetizate în însăși ființa sa.

ROMÂNII ȘI CONȘTIINȚA EUROPEANĂ

Acad. ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

În prima linie a apărării creștinătății

Apartenența la Occident prin latinitate și la Orient prin ortodoxie a definit spiritualitatea românească și i-a fixat rolul de intermediere în dialogul cultural european. Poziția geografică, ca și structura etnică și spirituală au integrat poporul român în spațiul de geneză și dezvoltare a ideii europene, i-au întărit conștiința apartenenței la lumea în care această idee se manifesta și solidaritatea cu celelalte popoare europene.

Europa, ca noțiune, a avut în decursul timpului, la gânditori și oameni politici, felurite sensuri. Cuvântul Europa își găsește originea în mitologia greco-romană, în istoria lui Cadmos și a Europei, sora sa (Europa Cadmi soror, la Ovidiu), răpită de Zeus și pe care el o caută și o regăsește în înfățișări schimbate. Filologia, dovedind că rădăcina termenului Cadmeo provine din cuvântul fenician *gedem*, adică *Orient*, a dat mitului înțelesul căutării de către Orient a Europei. Istoria a acceptat în sfera imaginii acesti termeni cu sensul căutărilor Orient-Europa, Europa-Orient și regăsirii lor în armonie.

Inventatorul adjectivului european este socotit Enea Silvio Piccolomini (1405-1464), Pius al II-lea (1458-1464), deși atestarea termenului european este, se pare, mai veche, încă din secolul al VIII-lea. Figură reprezentativă a curentului umanist, Enea Silvio Piccolomini a introdus, prin autoritatea numelui său, în circuitul public un cuvânt savant din patrimoniul cultural al antichității. În 1458, el a dat titlul de Europa unui tratat de geografie politică. Termenul de Europa avea la Enea Silvio Piccolomini sensul de realitate geografică, dar, totodată, politică și culturală, aceasta din urmă - cea culturală - fiind marcată de heritagul limbii latine.

Papa Pius al II-lea, nutrind planul și desfășurând o vie activitate în vederea organizării unei Cruciade antiotomane, identifica Europa cu Creștinătatea și pleda pentru unitatea acesteia în fața tot mai amenințătoarei primejdii musulmane. În a doua jumătate a secolului al XV-lea, turcii - văzuți în epocă drept cea mai puternică și mai agresivă tiranie de tip oriental - au făcut să crească panica ce cuprindea sufletul popoarelor europene. Amenințarea unei invazii otomane era omniprezentă. "Vin turcii" era mijlocul prin care mamele căutau să înfrângă rezistența copiilor recalcitranti. Clopotele bisericilor sunau, chemând poporul să se roage lui Dumnezeu ca să-i păzească de o invazie otomană. Papa Pius al II-lea acorda, în cadrul proiectatei cruciade antiotomane, o atenție specială popoarelor direct amenințate, în prima linie a apărării Creștinătății aflându-se și românii.

Este cunoscut faptul că, dintre umaniști, Enea Silvio Piccolomini a avut, prin opera și autoritatea sa, rolul cel mai important din difuzarea în lumea apuseană a cunoștințelor despre ținuturile locuite de români, despre romanitatea lor și latinitatea limbii vorbite de ei. "Românii - arăta el - sunt un neam italic... Acest popor până acum are un grai roman, deși schimbat în mare parte..."

Se întâlnesc în scrierile lui Enea Silvio Piccolomini cuvinte de prețuire a vitejiei românilor, date despre raporturile lor cu regatul Ungariei și Imperiul otoman, despre luptele din Țara Românească dintre Dănești și Drăculești, despre Vlad Tepeș și cruzimile lui, despre Iancu de Hunedoara, socotit de neam român și a cărui reputație "nu a sporit atât gloria ungarilor, cât a românilor din mijlocul cărora se nascuse".

Este de reținut, ca primă observație, faptul că o dată cu redescoperirea termenului de Europa, căruia i s-au atribuit în secolul al XV-lea sensuri născute din realitățile istorice ale vremii, a crescut

interesul pentru cunoașterea valorilor poporului român, care-l integrau celor europene și-l făceau solidar cu acestea. Constatările umaniștilor apuseni își aveau în mare măsură sorginea în felul în care românii înșiși își defineau identitatea europeană, afirmându-și, mai ales în situațiile limită ale existenței lor statale, romanitatea ca origine și apartenența la creștinătate ca civilizație, opusă "barbariei" - civilizație diferită de cea reprezentată de Creștinătate.

Tradiții politice românești cu valențe europene

Epoca lui Ștefan cel Mare, prin măsurile întreprinse de el în planul vieții economice, organizării militare și dezvoltării culturale, s-a impus ca una din marile epoci ale istoriei românilor, de largă afirmare a statalității lor și de forjare a unei tradiții politice românești cu valențe europene. Deși, prin victoriile sale, Ștefan cel Mare a înfrânt judecata despre "neputința" statelor mici de a se opune unor mari amenințări și a impus atenției lumii europene "gigantismul" țării Moldovei, el a înțeles că biruința nu poate fi durabilă dacă Moldova nu va ști să lege interesele ei de interesele celorlalte state. Pregătirile lui de luptă împotriva turcilor, ca și crâncenele confruntări româno-otomane s-au făcut sub semnul apărării Moldovei, dar și a Creștinătății întregi, amenințată de turci. Subliniind importanța țării sale în sistemul de alianțe al statelor creștine împotriva turcilor, numind Moldova "Poarta creștinătății", Ștefan cel Mare atrăgea atenția curților europene că "dacă această poartă (a Creștinătății), care e țara noastră, va fi pierdută... atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie". Cuvintele domnului român nu erau un exercițiu de retorică politică, ci exprimau o conștiință clară în privința însemnătății spațiului românesc în confruntarea Creștinătate - "Barbarie".

Căpeteniile politice otomane apreciau, de altfel, lucid rolul de obstacol pe care-l prezentau românii pentru expansiunea stăpânirii lor în Europa. În anul 1502, sultanul Baiazid II, îndemnând pe hanul tătarilor să atace Moldova, ar fi declarat: "Dacă veți reține Moldova, noi vom avea câmp deschis să ieșim în toate părțile lumii". În cererea de sprijin adresată principilor creștini și plângându-se de lipsa de loialitate a unora dintre ei, Ștefan cel Mare

ținea să precizeze: "Dacă Dumnezeu va vrea ca eu să nu fiu ajutat, din două lucruri, unul se va întâmpla: ori această țară va pieri desigur, ori voi fi silit, de nevoie, să mă supun păgânilor. Lucrul acesta însă nu-l voi face niciodată, vrând mai bine de o sută de mii de ori moartea decât aceasta".

Desfășurarea evenimentelor, lipsa de sprijin și chiar ostilitatea manifestată, în unele momente de cumpănă, față de Moldova de suverani creștini l-au făcut pe Ștefan cel Mare să accepte, în interesul țării, soluția politică, nu de supunere, ci de înțelegere cu turcii. Imperiul otoman a găsit mai potrivit pentru interesele lui să respecte autonomia Țărilor Române în schimbul plății unei sume de bani. Era, aceasta, un sistem practicat în Evul Mediu și care nu era privit ca înjositor pentru cel ce își răscumpăra cu bani libertatea. Ori de câte ori Poarta otomană a încercat să încalce înțelegerea și să cucerească Țările Române, reacția acestora n-a întârziat, silind superputerea timpului să respecte înțelegerile convenite prin "vechile tratate".

Merită subliniat faptul că Ștefan cel Mare, care a definit lucid locul și rolul Moldovei în "Creștinătate", este și primul conducător politic român care a afirmat **unitatea etnică a românilor**. Pentru el, statul românesc de la sud de Carpați era "l'altra Valahia" (cealaltă Țară Românească) în raport cu Moldova, care era tot o Valahie, tot o Țară Românească.

Conștiința unității etnice a românilor, constatată și difuzată de unii dintre marii umaniști, și-a găsit expresia, în perioada domniei lui Ștefan cel Mare, și într-un remarcabil izvor cartografic. Este vorba de Harta Europei Centrale, întocmită de cardinalul Nicolas de Cusa și tipărită în 1491 la Eichstat (Bavaria). În această hartă, considerată prima hartă modernă a Europei Centrale, teritoriul Moldovei și Țării Românești este desemnat cu numele Valahia Magna și Magna Valahia.

Secolul al XVI-lea s-a deschis sub semnul diversificării sensului pe care-l exprima termenul Europa, păstrându-se în continuare ca valoare fundamentală echivalența Europa - Creștinătate. Creștinătatea rămănea numitorul comun al țărilor Europei în lupta pentru salvarea culturii și credinței. Europa exprima universalitatea unită contra turcilor. Uneori, se atribuia termenului Europa un sens restrictiv, ca, de pildă, Creștinătatea catolică, sau, altelei, de realitate culturală, de tradiție romană și în care limba latină era instrument de instrucție și de comunicare. Erasmus din Rotterdam definea Europa ca spațiu în care erau dispersați erudiții, uniți prin lecturi comune ale anticilor și prin schimburi epistolare. Termenul Europa concentra cuceririle în domeniul științei, ale cunoașterii, definea puterea, aspirația culturală.

Cu sens larg sau restrâns, conceptul de Europa, prin valorile afirmate, a cuprins și spațiul românesc, l-a antrenat în marile probleme politice și spirituale ale continentului. Contactele, chiar și în condițiile cele mai vitrege, cu centrele de cultură europeană au întărit în rândurile românilor conștiința descendenței lor romane, ca dimensiune a celei europene și a misiunii lor în concertul popoarelor europene.

Deși intrate, o dată cu secolul al XVI-lea, în tot mai strânsă dependență față de Poarta otomană, statele românești au continuat să aibă inițiative politice, s-au manifestat ca importanți factori de putere în zonă - a căror alianță și sprijin erau căutate de statele europene -, au slujit ideii de unitate a Creștinătății, s-au dovedit reazem de nădejde, moral și material, în aspirațiile popoarelor balcanice, supuse stăpânirii otomane, de a-și recuceri libertatea. (Va urma)

PUNCTE DE VEDERE

ROLUL ȘI
AUTORITATEA
STATULUI

- Considerații manageriale -

Prof. dr. EMIL MIHULEAC

Nu există nici o țară în lume în care statul, mai cu seamă în economie, să nu aibă un rol de seamă. În Constituția României se arată că statul are îndatorirea de a lua măsuri cu privire la dezvoltarea economică și protecția socială pentru a asigura populației un trai decent. Intervenția statului în economie se bazează, în primul rând, pe anumite **prezise obiective**, în al doilea rând, pe **fundamentări teoretice** și, în al treilea rând, pe **baze metodologice**.

Premisele logice se referă la creșterea complexității procesului economico-social (sporirea și diversificarea cererii, multiplicarea legăturilor dintre agenții economici, adâncirea specializării, care presupune o gestionare coordonată la nivel național); asigurarea protecției sociale (oamenii în mod natural sunt inegali, iar mecanismele pieței aduc și alte inegalități economice și sociale care nu pot fi puse totdeauna pe seama celor implicați); în asemenea cazuri, statul este chemat să asigure o rezolvare unitară a echității repartizării veniturilor în societate; necesitatea protecției mediului înconjurător; existența economiei deschise (s-au dovedit absolut necesare schimburile economice internaționale, iar statul trebuie să asigure bransarea economiei naționale la circuitul european și mondial de valori economice).

Fundamentele teoretice privind rolul statului în economie se referă la teorii, școli și doctrine în legătură cu acest subiect; se cunosc cele două principale teorii în domeniu: **teoria keynesiană și teoriile clasice și neoclasice**. Teoria de inspirație keynesiană respinge legea stabilită de cunoscutul economist francez Jean Baptista Say, considerând că echilibrul, realizat în formă stabilă la subcupare, nu poate fi realizat decât de stat prin mecanismele de reglare a cererii agregate. Asemenea teorii se numesc activiste (cele privind rolul activ al statului) și presupun folosirea politicii fiscale și bugetare. Teoriile clasice și neoclasice (de la "laissez-faire", "laissez passer" până la neoclasicism, monetarism, neoliberalism sau teoria ofertei) consideră necesar ca intervenția statului în economie să fie redusă, iar atunci când este nevoie statul să folosească politica monetară, cu accent pe ofertă.

Elementele de ordin metodologic privesc unele caracteristici, concepte și fenomene cum ar fi statul ca agent economic și, concomitent, ca supervisor al activității societății civile.

Ca agent economic, statul este asociat cu proprietatea publică; dar această proprietate (a statului) nu este tot una cu bunul public (bunuri, oportunități, servicii), găsiindu-se fie sub formă de marfă, fie sub formă de gratuități (externalități pozitive publice) - învățământ public, sănătate, apărare națională etc. În economie, statul acționează cu ajutorul unor **instrumente manageriale**, ca, de pildă, bugetul de stat, balanța care sintetizează veniturile publice (taxe, impozite, diferite prevalări percepute de stat prin lege) și cheltuielile publice (cele făcute cu externalitățile pozitive publice, adică bunurile publice non-marfă).

Intervenția directă a statului în economie poate folosi un număr de **modalități diferite**: elaborarea unei strategii generale de dezvoltare economică cu obiective, program de guvernare, planificare economică, cu comenzi și achiziții, cu subvenție directă din bugetul de stat - cea mai frecvent folosită - și altele. Principalul scop al acestei intervenții este reglarea echilibrului macroeconomic, în acest sens statul manifestându-se prin politicile sale cunoscute, mai des folosite fiind: politica fiscală, prin care statul își realizează veniturile, preluându-le de la agenții economici prin impozite și taxe, și politica bugetară, în legătură cu cheltuielile.

În cadrul ambelor politici există cunoscuții stabilizatori automați care reglează echilibrul macroeconomic și de care statul trebuie să țină seama în politica sa generală. În cazul politicii bugetare, o restrângere a cheltuielilor guvernamentale duce la scăderea ofertei, creșterea șomajului, deci la creșterea sarcinilor guvernamentale prin plata ajutorului de șomaj; invers, creșterea cheltuielilor guvernamentale duce la creșterea ofertei, deci la reducerea șomajului, adică la diminuarea cheltuielilor guvernamentale.

Alte politici promovate de stat sunt: **politica monetară**, folosită în menținerea echilibrului macroeconomic, prin controlul masei monetare, mărită sau micșorată potrivit intereselor statului; **politica de prețuri**, de asigurare a stabilității, pe cale administrativă, pentru bunuri, servicii și forța de muncă, în scopul de a proteja anumite resurse; **politica de venituri**, cu ajutorul căreia statul înlătură inegalitățile în ce privește veniturile, asigurând protecția socială prin redistribuirea acestora pe calea impozitelor și subvenționării consumatorilor (menajelor) cu venituri mici. Între politici un loc aparte îl ocupă **politica de environment** a statului, determinată de apariția externalităților negative privind mediul ambiant, statul urmând să optimizeze cantitativ și pe criterii economice, poluarea etc. Tot în vederea echilibrării economice, statul se preocupă de datoria publică externă și internă pentru a echilibra balanța de plăți externe și bugetul de stat prin creșterea solicitate de către stat mediului economic extern, agenților economici interni și, la nevoie, chiar populației țării.

Din această prezentare sintetică rezultă că rolul statului în economie este covârșitor, mai ales în perioada de tranziție; în țările dezvoltate, acest rol este mai redus, prin limitarea câmpului său de acțiune, pentru că, în aceste țări, o parte din intervențiile statului le asigură economia de piață, cu exercițiul său îndelungat.

Incertitudini, ezitări,
erori

La noi s-a apreciat greșit situația; statul s-a retras din economie brusc și prematur, cu implicații destul de grave; încercarea de revenire, în loc să se facă la fel de repede precum a avut loc derobarea, este lentă, plină de incertitudini, ezitări și însoțită de multe greșeli. Argumentarea că

economia de piață ar fi înlocuitorul statului ca principal reglator s-a dovedit o eroare, ca și liberalismul excesiv. Chiar dacă ar funcționa o economie de piață, rolul statului, pentru o seamă de considerente, continuă să se manifeste și nu poate fi înlocuit prin nici un fel de alte modalități.

Sistematic, după 1989, s-a renunțat la plan și planificare, inclusiv la corelarea în economia românească a indicilor fundamentali; acești indici au fost înlocuiți când încă nu funcționa piața liberă. Odată cu planificarea s-a negat și rolul controlului, dar și planificarea și controlul sunt atribute manageriale fără de care nu se poate concepe conducerea: prin plan se stabilesc obiectivele, iar prin control se asumă răspunderea.

S-a produs, apoi, o falie informațională, urmată de un blocaj decizional între nivelele macro și micro, cu consecințe asupra producției; se operează "în gol", în afara realității. Nici până acum nu s-au stabilit ramurile economice prioritare și nici ramurile și subramurile viabile. Fără o concepție clară s-au demolat unele structuri vechi, fără ca altele, noi, să le preia măcar funcțiile; s-au dezmembrat astfel legăturile de producție, contractuale, de cooperare etc. S-au desființat centralele, unele ministere, iar instituțiile de stat rămase au fost oprite să intervină în activitatea întreprinderilor economice publice; managerilor regiilor autonome și ai societăților comerciale nu li s-au stabilit prin lege răspunderi patrimoniale clare, prin aceasta statul cedându-le patrimoniul public. O parte din conducători și salariați, pe căi diferite, timp de trei ani, și-au însușit cât au putut din proprietatea publică, fără a fi descoperiți și pedepsiți; abia în octombrie 1993, prin Legea contractului de management, s-a stabilit un controversat statut juridic al managerului. Au fost promovate, în funcții de conducere, unele persoane fără minime cunoștințe manageriale, dar și fără experiență în managementul economic sau în cel al administrației publice, nesocotindu-se priceperea mai vârstnicilor; s-a luat drept model economia de piață a țărilor dezvoltate, fără a ține seama de nivelul nostru de dezvoltare, de specificul românesc. S-au comis și alte erori de apreciere; s-a absolutizat schema tranziției; s-a sperat zadarnic într-un ajutor extern, care n-a venit; s-au subapreciat factorul cultural, educația și mentalitatea, considerându-se ca suficiente legislația și modelele din alte părți ale lumii.

Cu toate acestea, învățând și din greșelile proprii și ale altora, în perspectivă, statul nostru, prin instituțiile sale, în perioada de tranziție, pe care o dorim cât mai scurtă, este în măsură să îndrepte situația; el dispune și de suficiente organisme care au avut timp să se rodeze, să se integreze cu rezultate eficiente. Importantă este cooperarea la nivel superior, pregătită minuțios, dotată cu ceea ce este necesar, cu personal instruit mai temeinic și asigurându-se un control calificat, fără compromisuri, pentru o funcționare ireproșabilă. Este necesară promovarea planificării pe termen lung și mediu, pe bază de programe și proiecte naționale, regionale și locale, concomitent cu informarea corectă a opiniei publice asupra conținutului și rezultatelor reformei, a efectelor pozitive și a dificultăților. Să fie utilizată la maximum, cu responsabilitate și curaj, oamenii, mijloacele legale la dispoziție: sunt destule, dar nu peste tot sunt îndeplinite criteriile de eficiență.

ECONOMIA TRANZIȚIEI

STRATEGII
ȘI POLITICI
DE DEZVOLTAREDr. CONSTANTIN CIUTACU,
director științific al Institutului de Economie Națională

Înlăturarea sistemelor de comandă din Europa de Est a fost inițial receptată de populație drept începutul unui marș neîntrerupt spre o prosperitate generală, susținută de democrația politică, de drepturile și libertățile individuale, de programe de refacere economică și financiară, pe care și Occidentul bogat le va susține imediat și dezinteresat cu sume atât de abundente, încât guvernele nici nu o să se știe de ce domeniu să se ocupe mai întâi.

O asemenea credință s-a instalat și în România, imediat după 22 decembrie 1989, când țara a început să fie asaltată de convoaie cu ajutoare umanitare, ce aduceau cafea, gumă, alune, citrice, țigări, băuturi alcoolice și dulciuri felurite, conserve, preparate din carne și brânzeturi, unele cu termene de folosință expirate.

Încetul cu încetul au apărut și s-au instalat apoi și concurența și competiția politico-electorală pentru putere; în fiecare zi apăreau noi partide politice, cifra lor depășind în cel mai scurt timp orice așteptări; se înființau sindicate, asociații, fundații; Piața Universității intra în istorie asemenea minerilor; au început să apară și predicatorii, evanghe-liști, baptiști; la TV slujbele religioase își împărțeau timpul cu filme și programe sexi, ce concureau cu comemorări și parastase susținute de nenumărate soboruri de preoți.

Tot în planul politicii se declanșează și se acutizează conflictul dintre sistemul economic și interesele de putere, care se ciocneau profund cu proprietatea și avuția publică, cu instituțiile care o administrau din ce în ce mai puțin.

Debutează procesul - rămas destul de confuz și după 5 ani - destinat să construiască și să propage o nouă ideologie care să fie capabilă să susțină transferul puterii economice în mâinile unor centre de presiune și interese, altele decât cele atașate vechilor structuri centralizate fondate pe proprietatea publică și pe gândirea colectivistă, atașată de acum în mod artificial susținerii rolului statului și al unui partid.

Pentru aceasta începe să se vorbească și să se practice privatizarea; apar semnele inflației, se merge rapid spre liberalizarea comerțului.

Anul 1991 intră în istorie prin legalizarea șomajului.

Asanarea vechilor structuri productive centralizate demarează cel mai evident în agricultură. Pentru aceasta o preocupare esențială o constituie proprietatea asupra pământului; se trece la împărțirea terenurilor și la lichidarea c.a.p.-urilor și a patrimoniului acestora; începe declinul tot mai accentuat al tuturor complexelor agricole, de bovine, porcine, păsări, sere etc.; efectivele de animale scad permanent.

Se liberalizează comerțul exterior și importurile de lână lasă oile noastre fără roș; apar și grâu de import, și furaje și fructe și carne și pulpe de peste ocean; se exportă pe apucate îngrășăminte, animale vii, cherestea, oțel și fier-beton. Preocupările de privatizare excelează prin demolare și mai puțin prin orientare constructivă; marile unități industriale sunt împărțite și fărâmițate tot mai mult, iar activitatea se blochează permanent; se derulează studii de fezabilitate elaborate de experți străini; apar "Cooper Lybrand", FMI, Banca Mondială; încolțește și ideea jocurilor de întrajutorare.

Leul este tot mai ieftin, răsăr bănci private, dispare flota, se liberalizează permanent prețurile și comerțul interior și exterior, salariul este tot mai insuficient; înfloresc jaful, specula și corupția; apare cochetația parteneriatelor; proliferază embargourile, vin comisii de control UEO; șomajul crește, salariul real scade; sistemul se blochează, dobânzile cresc; producțiile scad; blocajul financiar macină totul; produsele românești dispar din magazine; se dau certificate de proprietate; se revaluează; se fură; cetățeanul onest și cinstit este tot mai expus, statul de drept nu-l poate proteja; investitorii străini nu dau năvală, datoria externă crește; sindicatele fac greve; imaginea României este tot mai adesea acuzată; experții militari devansează încet dar sigur, ca număr, delegațiile de afaceri; guvernării și alți demnitari călătoresc tot mai mult și tot mai fără folos; deficitul bugetar crește; construcțiile începute și tot ce este infrastructură a transporturilor, a producției, a învățământului, științei și culturii se degradează permanent; se elaborează continuu alte strategii.

Banca Mondială și FMI pun mereu condiții și ne arată cu degetul; avem prea multe tancuri și se începe tăierea lor; acestea sunt numărate și abandonate mai ales pe lângă Mizil; tot echipamentul tehnic de producție devine din ce în ce mai mult "o gramadă de fiare vechi", trecută aparent printr-un bombardament atomic; echipamentul militar este depășit, cu el nu putem intra în NATO; înfloresc toate abandonurile - ale familiei, ale copiilor, ale școlilor, crește tentația spre analfabetizare; gunoaiile devin dominante la orașe și sate; gropile cresc și se înmulțesc peste tot; turismul și agricultura - cele două aturi inițiale ale românilor - cad zilnic în prăpastie. Speranțele sunt dirijate spre marea privatizare și marea macrostabilizare și marea integrare euro-atlantică.

Reforma și restructurarea, ca și depopularea și emigrarea, continuă triumfal. Întreaga economie națională devine un **veritabil cazinou**; totul se joacă, se fură, se

ȘI INTERESUL NAȚIONAL

PUNCTE DE VEDERE

mente, se trag cacialmale și se învârt în jurul unor centre de putere și presiune.

Soarta țării nu este în mâna teoreticienilor și a experților cu gândire națională, pentru că proiectele lor se bat cu cele ale marilor grupuri de putere și presiune financiară externe care și-au ales și plătit reprezentanții din România; recrutarea acestora continuă prin burse, simpozioane, conferințe și work shopuri, finanțate de fundații deschise, pentru societăți deschise și pentru minți închise.

Ca o concluzie generală a ultimilor 5 ani, putem reține că esența tranziției din Est se manifestă până în prezent în mod concret și cert nu prin apariția

economiilor de piață performante, ci mai ales prin dezintegrarea profundă a sistemelor economice naționale, prin acumularea de blocaje, datorii, deficite, șomaj și scădere a puterii de cumpărare, pe măsura dispariției producției proprii.

Fiecare stat est-european, mai puțin Cehia, se confruntă cu aceleași probleme, dar cooperarea și conlucrarea comună lipsesc; a apărut mai degrabă o concurență între aceste țări pentru imagine și, evident, pentru accesul mai rapid la sursele financiare care par să susțină mai ales distrugerea și prăbușirea economiei și mai puțin reconstrucția și restructurarea. (Va urma)

PERFORMANȚĂ ȘI COMPETITIVITATE ÎN AGRICULTURĂ

Prof. dr. MARIN POPESCU,
Institutul de Economie Agrară al Academiei Române

Comparativ cu ceilalți factori de care depinde dezvoltarea agriculturii din țara noastră, factorul uman, în termeni cantitativi, este cel mai puțin restrictiv. Mai mult, în ultimii ani, se manifestă la noi un fenomen atipic pentru țările dezvoltate cu economie de piață, și anume creșterea populației ocupate în agricultură și a ponderii ei în populația ocupată a țării. Astfel, populația activă ocupată în agricultură a fost, în 1993, cu aproape 500 000 de persoane mai numeroasă decât în 1990, ponderea ei ridicându-se la peste 35% din totalul populației active ocupate în întreaga economie națională (față de 32,8 % în industrie). O asemenea situație ascunde un grad redus de ocupare a forței de muncă și de productivitate a muncii. Peste 35% din populația ocupată în agricultură produce aproximativ 22% din produsul intern brut al țării. Apreciată în cadrul acestor parametri, productivitatea muncii din agricultură s-ar situa cu 13 puncte procentuale sub nivelul productivității naționale - și el relativ scăzut în raport cu alte țări. În Uniunea Europeană, populația ocupată în agricultură reprezintă 6%, cu o productivitate apropiată de cea națională (ponderea agriculturii în produsul intern brut este cu 2-3 puncte procentuale inferioară celei în populația ocupată.) Transformarea populației ocupate în agricultură într-un factor de performanță și competitivitate presupune inversarea unor tendințe care se manifestă în prezent în țara noastră.

Este vorba, înainte de toate, de **reducerea treptată a populației agricole și creșterea gradului ei de ocupare.** Întrucât, pe termen scurt, nu se întrevăd schimbări sensibile în deplasarea surplusului de populație din agricultură în alte ramuri, se impun soluții de îmbunătățire a ocupării ei în interiorul ramurei și în mediul rural, în general.

Un rol important în creșterea gradului de ocupare în interiorul ramurei l-ar putea avea restructurarea producției agricole în sensul dezvoltării mai accentuate a activității cu folosirea intensivă a forței de muncă - horticultura, cultura plantelor tehnice, creșterea animalelor, producerea de material biologic ș.a.

Mari posibilități de îmbunătățire a ocupării forței de muncă în activități neagricole oferă mediul rural. Pe primul plan se situează **dezvoltarea serviciilor pentru agricultură**, domeniu în mare suferință astăzi. Ruralul ar putea deveni, totodată, sediul organizării unor **activități din domeniul producerii factorilor de producție și al prelucrării produselor**, desgestionând orașul și favorizând integrarea agriculturii cu activitățile din amonte și avalul ei. Asemenea activități ar putea fi corelate cu cele din agricultură, asigurând o ocupare mai mare a forței de muncă în timpul anului, o

productivitate anuală mai ridicată și implicit venituri mai mari. Un alt domeniu care ar putea asigura o creștere substanțială a ocupării forței de muncă din agricultură îl constituie **dezvoltarea infrastructurii - economice și sociale**, o mare parte din componentele acesteia vizând agricultura și desfășurându-se în mediul rural. Infrastructura este o categorie cu un conținut larg care include: serviciile de la unitățile publice - energie, telecomunicații, aprovizionare cu apă, salubritate publică, sisteme de canalizare, conducte cu gaz; lucrări publice - drumuri, diguri, canale pentru irigații și drenaj; alte sectoare de transport. În prezent, infrastructura care servește agricultura noastră este la un nivel inferior celui existent în țările Uniunii Europene, precum și în țările din Centrul și Estul Europei care aspiră la integrarea lor în Uniune. În plus, în ultimii ani, unele componente ale infrastructurii pentru agricultură au înregistrat regres. Această situație se exprimă în consum mare de timp și productivitate redusă; consumuri ridicate pe unitatea de produs; greutate și costuri ridicate în transportarea produselor la piață; slabe contacte cu furnizorii și beneficiarii, informații insuficiente despre fenomenele care au loc pe piață.

O altă dimensiune a populației ocupate în agricultură privește **pregătirea profesională și culturală a acesteia.** O cerință esențială a tranziției o constituie formarea unui nou tip de producător agricol, care, așa cum îl caracteriza B. Delano, "trebuie să fie și va fi un bun agronom și zootehnist, un mai bun specialist în protecția mediului, un mai bun analist financiar, un mai bun informatician și un mai bun specialist în marketing" (*Agriculture in Twenty - First Century*, 1983). Datele statistice evidențiază fenomene care nu se înscriu în această cerință. Astfel, numărul liceelor agricole s-a redus de la 150, în anul școlar 1989/1990, la 129, în 1993/1994. Mai grav este faptul că numărul elevilor cuprinși în aceste licee s-a redus, în perioada respectivă, de la 258 127 la 43 691, adică de aproape 6 ori. O deteriorare a cunoscut și învățământul primar din mediul rural. Asemenea fenomene reprezintă obstacole pe termen mediu și lung în formarea unei agriculturi performante și competitive.

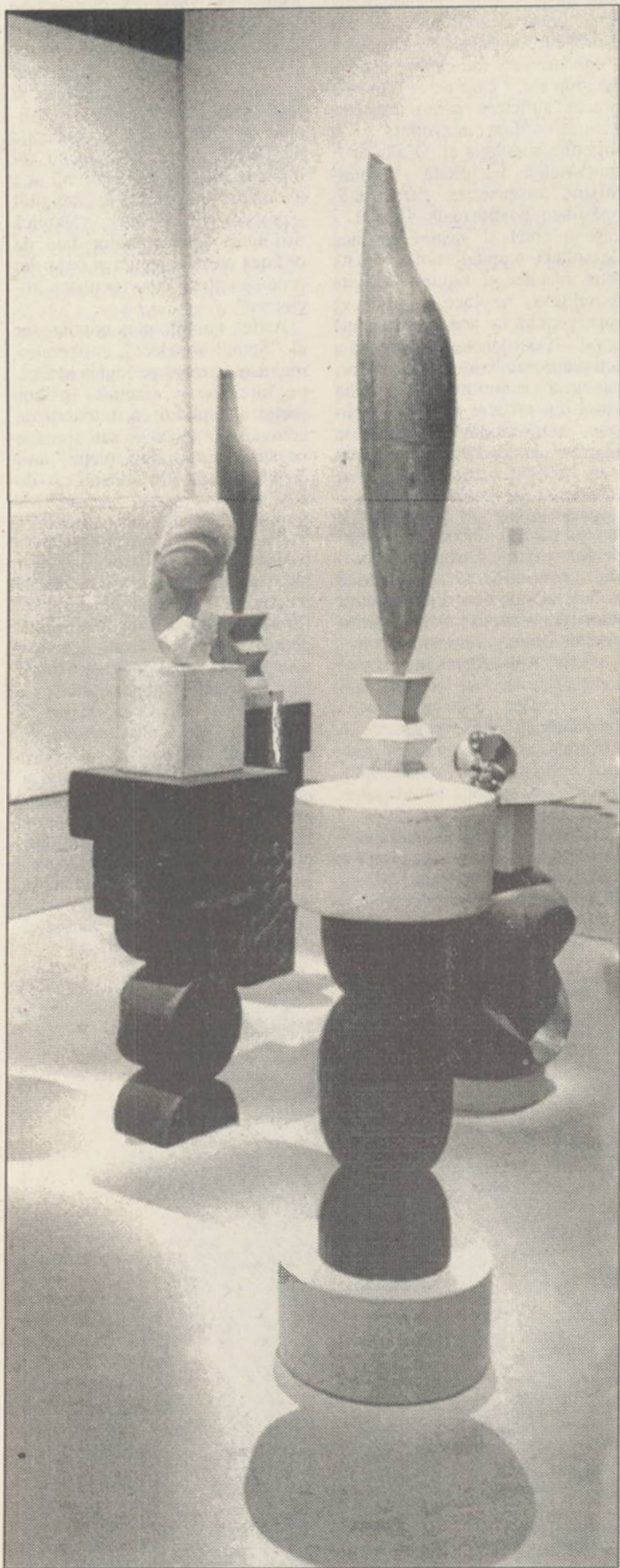
Un loc aparte în procesul pregătirii populației ocupate în agricultură trebuie să-l ocupe **problemele conducerii exploatațiilor agricole, ale managementului.** Conducătorii exploatațiilor agricole, familiale și nefamiliale, în marea lor majoritate, conduc pe bază de intuiție, de experiență, mai mult sau mai puțin bogată, de practică. Or, numărul și complexitatea proble-

melor de conducere care se ridică într-o agricultură ce se dorește competitivă depășesc cu mult posibilitățile conducătorilor de a le trata pe baza bunului simț, experienței, abilității sau practicii acumulate. Progresul exploatațiilor și al agriculturii în ansamblu depinde în cel mai înalt grad de calitatea activității manageriale, de competența, priceperea și abilitatea de care trebuie să dea dovadă managerii în procesul realizării funcțiilor conducerii - prevedere, organizare, coordonare, declanșarea acțiunilor, controlul și reglarea activității.

O altă tendință care trebuie inversată se referă la **înzestrarea populației ocupate în agricultură cu factori de producție**, de aceasta depinzând în măsură covârșitoare productivitatea și eficiența activității. Din lipsă de capital propriu sau împrumutat, investițiile din agricultură au scăzut dramatic. În 1993, față de 1989, ele reprezentau numai 20,3%. Ca urmare, aparatul productiv a înregistrat un pronunțat proces de învechire și deteriorare, s-a manifestat un regres tehnologic pe toate planurile - mecanizare, chimizare, irigații, folosirea materialului biologic cu valoare ridicată și altele, fapt care influențează nu numai nivelurile producțiilor, ci și costurile, rentabilitatea, eficiența, competitivitatea.

Performanțele populației ocupate în agricultură sunt indisolubil legate de **suprafețele de teren de care dispun și de modul de organizare a folosirii acestora.** Pământul, factorul cel mai important, se aseamănă în anumite privințe cu diamantul. Cu cât este mai fărâmițat, cu atât devine mai dificilă și mai costisitoare punerea în operă a capacităților sale productive. În urma aplicării Legii fondului funciar s-a ajuns la o **fărâmițare excesiv de mare.** Avem un număr de exploatații, de unități de producție mai mare decât cel existent în S.U.A. Față de cel din țările Uniunii Europene, el reprezintă aproximativ 1/3. Îmbunătățirea structurală va trebui să constituie (ca și în țările dezvoltate) un obiectiv al politicii agrare. În practică, se conturează un pluralism al formelor de organizare. Dar care va fi nucleul de bază care să corespundă cel mai bine interesului economic și social național - exploatația familială viabilă, cu caracter comercial, exploatația bazată pe munca salarială, exploatația cooperatistă sau cea bazată pe proprietatea publică - trebuie precizat clar în politica agrară. Ajustarea structurală lasată la voia întâmplării, numai pe seama forțelor pieței, ar putea genera nu numai întârzieri, ci și deformări care cu greu pot fi depășite.

Ținând seama de situația din satul românesc, de tradiții, de specificul producției agricole și de experiența din țările dezvoltate, considerăm că **ferma familială** va constitui nucleul de bază al agriculturii noastre. Dimensiunile acesteia se vor lărgi extensiv, prin arendare, cumpărare de pământ, și intensiv, prin promovarea progresului tehnic și tehnologic, a biotehnologiei și informatizării. Alături de exploatațiile familiale, trebuie să-și găsească loc exploatațiile de tip cooperatist în producția primară, care pot, într-o perioadă relativ scurtă de timp, să contracareze efectele atomizării proprietății și exploatații țărănești, precum și cele bazate pe proprietatea publică.

Imagine din expoziția retrospectivă Constantin Brâncuși, deschisă la Muzeul Național de Artă Modernă, Centrul „Georges Pompidou” din Paris.

Societate, comunicare și valori

(Continuare din pag. 1)

Se consideră că abia atunci piața mass-media ar putea avea șanse de revigorare, permițând difuzarea unor poziții și informații de către numeroși subiecți care vor putea, în mod egal și legal, utilizând diverse criterii, să concureze între ei, în numele și în condițiile pluralismului și libertății de expresie, ca semn al unei societăți ce se poate dezvolta echilibrat, promovând valori sociale și morale concordante cu linia progresului istoric și principiile de echitate și justiție socială, cu adevărat democratică.

În raport cu stadiile de relativă stabilitate sau de dezvoltare aparent echilibrată a societății, comunicarea poate fi un mijloc de semnalare a schimbărilor, a înnoirilor sociale, dar și de conservare a vechilor structuri, după cum în momente de criză socială, economică sau politică, asemenea stări se resimt și în sistemele de comunicare. Mai mult decât atât, în funcție de valori sau opțiuni determinate, comunicarea poate fi mesagerul unor orientări sau altora, un segment sau altul aderând la anumite seturi sau criterii de valori. În legătură cu asemenea aspecte, așa cum semnală publicația "World Press Review" (decembrie 1994) într-un interviu cu scriitorul și analistul de origine poloneză, Ryszard Kapuscinski, comunicarea ia frecvent înfățișări ambivalente, nu de puține ori derutante, generând clarificări dar și confuzii, deturnări de sensuri. În concepția sa, "mass-media reprezintă un zeu cu două fețe"; pe de o parte, ea constituie "o sursă de infor-

mație, influențând gândirea receptorilor în masă ai știrilor (dintre care 99 la sută sunt telespectatori)" iar, pe de altă parte, accelerând răspândirea informației, duce la "completa sa banalitate: un fragment de realitate este prezentat scos din context. S-ar putea chiar afirma că fosta funcție a cenzurii a fost înlocuită cu un sistem de filtrare: noi știm numai ceea ce magnații mass-media doresc să ne arate". Întrebat dacă îi acuză pe magnații mijloacelor de informare că înșeală opinia publică sau poate că "civilizația de astăzi dorește exact astfel de mijloace de informare în masă", analistul consideră că manipulările marilor rețele de televiziune sunt efectuate și în concordanță cu gusturile publicului, de un anumit public. Telespectatorii obțin ceea ce "doresc". Dacă nu, ei încetează să mai urmărească programele și să mai plătească. "Oamenilor trebuie să li se ofere întotdeauna ceea ce ei doresc, gusturile fiind, la rândul lor, modelate de mass-media; aceasta se face cu subtilitate, pe principiul ajustărilor de ambele părți. Rezultatul este o nouă civilizație a televiziunii", consideră autorul citat. El relatează că a discutat cu directorul unei agenții publicitare din S.U.A., care era disperat din cauză că unele studii relevaseră că este imposibil să captezi atenția telespectatorului american mai mult de cinci secunde. "Așadar, dacă un agent publicitar are un mesaj de șapte secunde, telespectatorul nu-l va asculta până la capăt și ar putea trece pe alt post. Aceasta este boala schimbării canalelor - într-o vreme în care televiziunea ar putea avea 30, 40 sau 100 de canale! Schimbi canalele, dar nu

vezi nimic", conchide R. Kapuscinski.

Opinia sa este că una dintre cele mai mari probleme ale lumii de azi este criza de imaginație. "Imaginația noastră a fost formată cu zeci și sute de ani în urmă și niciodată până acum ea nu a trebuit să facă față unei astfel de suprasaturări cu informații. Pur și simplu, imaginația nu poate să-i facă față. De fapt, din punctul de vedere al cunoștințelor informaționale, noi știm totul, dar avem probleme în aplicarea practică, în folosirea informației pentru a merge mai departe și a dezvolta civilizația". De aici și concluzia constructivă potrivit căreia orice efort de a aduce ordinea în imaginea lumii devine necesar și deosebit de important, deoarece orientează gândirea omului contemporan. "Fără această orientare, omul cade într-o stare de dezorientare, din care încearcă să scape cu ajutorul unor idei false, al naționalismului, al claustrofobiei, al respingerii celor care sunt «diferiți», al iluziilor, al temerilor iraționale - toate acele lucruri în care crede că poate să evadeze deoarece este incapabil să digere în mod rațional această megainformație", este de părere autorul. În această ordine de idei, trebuie însă observat că nu de puține ori comunicarea, informația intră în criză tocmai prin manevrare, prin dorința și practica onora de a opera cu "jumatăți" de adevăr, apelând la comunicarea trunchiată, la evidențierea numai a ceea ce doare sau le este favorabil, devvalorizând astfel însăși informația, dar asigurându-și - cel puțin pentru un timp - beneficiul urmărit.

- scrie el - nu este că experimentează; dimpotrivă, că experimentează prea puțin" ori își feresc propriile experimente de o examinare atentă, de confruntare cu practica.

Teoria liberalismului, mai ales în variantele sale noi, susține că nu trebuie propovăduită o etică prin ale cărei urmări deliberate oamenii să poată atinge scopuri cunoscute, dorite și prestabilite, ci trebuie pornit de la premisa că adevărata libertate cere și permite ca individul să fie lăsat să-și urmărească propriile scopuri.

De aceea, neoliberalismul, iar în cadrul acestuia și reprezentanții "Școlii de la Freiburg" (Ropke, Rustow, Ruckert), considerând că vechea doctrină liberală s-ar fi degradat, au avansat ipoteza renașterii liberalismului prin ordinea morală, care să reechilibreze libertatea individului și respectul pentru persoana umană. Dar acestei orientări, Hayek îi alătură (sau poate îi opune) teza că există și alte surse posibile ale moralității. Una dintre acestea ar fi așa-zisa moralitate înăscută a instinctelor - solidaritatea, altruismul, decizia de grup etc. - care nu ar întemeia practici suficiente pentru a susține actuala ordine dezvoltată și a întreține populația ei. O alta ar fi moralitatea dezvoltată - economisire, proprietate particulară, onestitate contractuală ș.a.m.d. - care a creat și susține ordinea dezvoltată (capitalismul). Situată între instinct și rațiune, această moralitate "ne face capabili să supraviețuim iar aceasta înseamnă ceva". "Coordonarea" prin piață a activităților individuale și comportamentul economic ar rezulta astfel din procese naturale, spontane, autoordonatoare, datorate adaptării la un număr mult mai mare de fapte particulare decât ar putea percepe și chiar concepe o singură minte ori un grup de oameni puși să elaboreze "planuri ale dezvoltării". Cerința ca procesele economice să întruiească atribute morale derivă din condiții obiective, nesupuse și nedeterminate de vreun oarecare control subiectiv. Autoordonarea ce funcționează în cadrul ordinii dezvoltate apare dintr-un proces competitiv în care decid succesul economic, eficiența practică imediată, verificabilă și valorificabilă, susțin reprezentanții neoliberalismului.

În optica acestora, numai împărțirea democratică a puterii, între o multitudine de indivizi, de a dispune asupra anumitor resurse și a utilizării lor - împărțire realizată prin libertatea individuală și pro-

prietatea particulară - poate face realizabilă exploatarea (valorificarea) la maximum a cunoașterii și a resurselor.

Rezultă că instituția proprietății particulare este, în general, benefică, pentru că transferă dirijarea producției din mâinile câtorva indivizi, care, orice ar pretinde ei, au o cunoaștere limitată, pe seama unui proces, și anume cel al ordinii dezvoltate, care anticipează la maximum cunoștințele tuturor, aducând astfel și celor care nu dețin o proprietate benefică "aproape la fel de mari ca acelea ale posesorilor acesteia", cum scria Hayek. Conștient, probabil, că alți analiști liberali i-ar putea considera teza cel puțin discutabilă, experimentatul gânditor - economist adaugă imediat că "libertatea garantată de lege nu cere ca toți să fie capabili să posede proprietate individuală, ci ca mulți oameni să fie în această situație". "Morală pieței" permite să se aducă beneficii altora, nu pentru că cineva ar intenționa acest lucru, ci pentru că ea permite să se acționeze într-o manieră care are exact acest efect. Nu scopul urmărit, ci regulile stabilite și respectate conferă acțiunii calitatea de bună sau rea. În concepția lui Hayek, faptul că oamenii cei mai educați sunt mai reticenți în a se supune unui ghidaj neinteligibil - precum cel al pieței - "explică ostilitatea intelectualilor față de ordinea pieței, precum și ceva din predispoziția lor pentru socialism".

Astfel, opiniile unui continuator al "Școlii austriece" a liberalismului se bazează pe logica ideilor, pe înțelegerea efectului psihosocial al faptului că, tulburări de consecințe negative sau aproape negative ale ordinii pieței, unii oameni scapă din vedere cât de neverosimilă este propria lor impresie. Pe măsura autoclarificării, ei pot înțelege și descoperi ordinea lumii moderne, în care milioane de oameni lucrează într-un mediu în continuă schimbare, furnizând mijloace de subzistență pentru alții, total sau aproape necunoscuți lor, și, în același timp, își găsesc satisfăcute așteptările ca ei înșiși să primească bunuri și servicii din partea altor oameni, de asemenea necunoscuți lor. Desigur, prin intermediul clasicului și neiertătorului binom: cerere - ofertă, prin care se ajunge și la misterioasa lume a "moralității profitului". Un asemenea proces privește și lumea care, fiind acum în tranziție, își caută propriul viitor, unele răspunsuri venind și din partea liberalismului.

Opțiuni în lumea contemporană

Doctrinile politice contemporane susțin - aproape fără excepție - că, în esență, ele pornesc, acționează și se reîntorc mereu la principiile moralei. Așa se petrec lucrurile și în cazul liberalismului, particularitatea acestei doctrine, inclusiv sub înfățișările sale noi, constând în faptul că ea acordă o atenție specială relației dintre individ și libertatea acestuia de a fi el însuși, de a se comporta potrivit intereselor proprii, oamenii prosperând - se afirmă - prin competiție nu prin solidaritate.

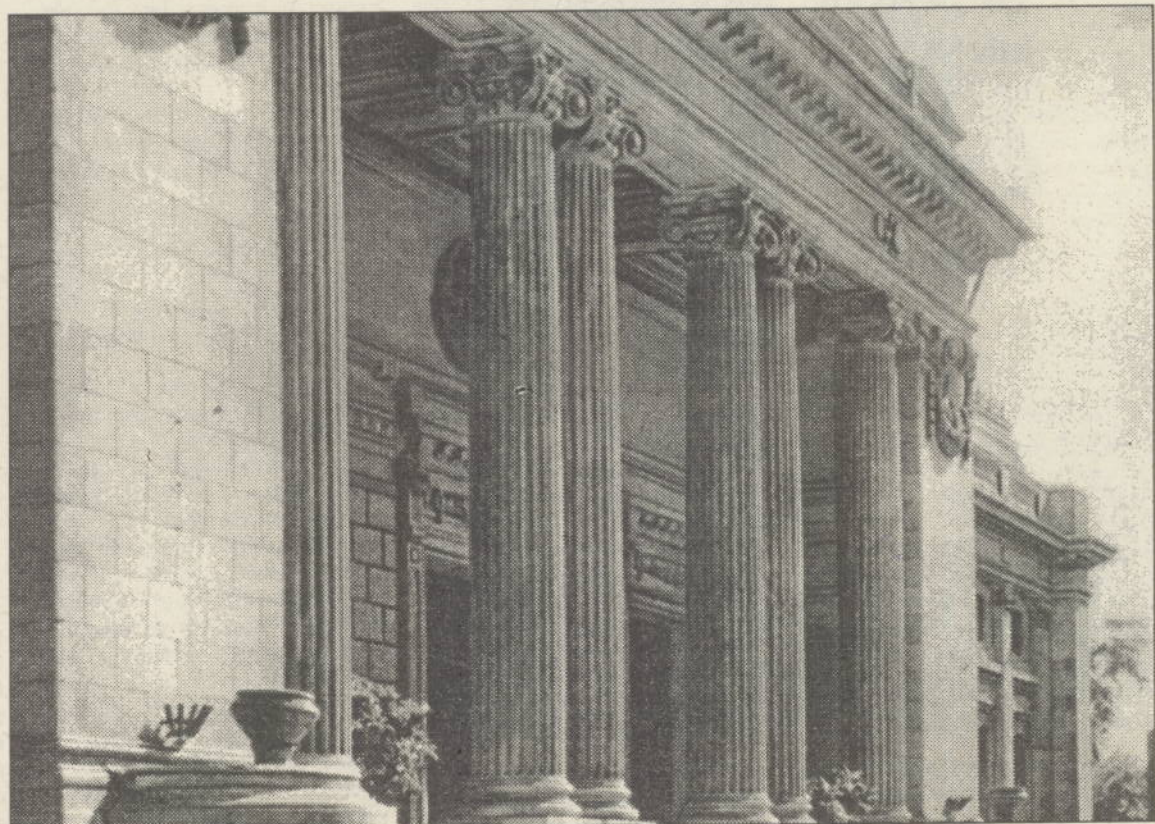
Doctrinari ai liberalismului economic sunt de părere că un obstacol în calea tranziției liberale este convingerea celor ce consideră rațiunea umană suficient de puternică pentru a reorganiza deliberat societatea în raport cu anumite țeluri prevăzute dinainte (așa-numitul raționalism constructiv). Asemenea doctrinari susțin că orice pretenție programatoare, "planificatoare" ar rezulta dintr-o iluzie intelectuală, niciodată însă realizabilă, datorită, în plan obiectiv, insuficienței informațiilor iar în plan subiectiv, exagerărilor politice. Este, aceasta, și teoria lui F.A. von Hayek. Elementele-cheie ale demonstrației lui Hayek devin cele potrivit cărora instituțiile proprietății, libertății și justiției nu sunt o creație a rațiunii omului, ci, într-un fel, însușiri dobândite prin evoluția culturală și acomodare morală în "ordinea pieței libere". În concepția sa, dar și a altor gânditori, "ordinea pieței" are totuși un caracter noninstrucțiv și, simultan, extrarațional, regulile ce o guvernează spontan fiind singurele ce pot fi considerate,

LIBERALISMUL ȘI MORALITATEA

Dr. ION MITRAN

după părerea sa, drept morale, dat fiind că numai acele reguli generale și abstracte de care individul trebuie să țină seama în luarea deciziilor corespunzător scopurilor lui merită denumirea de morală. Acordând atenție categoriilor economice legate de proprietatea privată - economisire, schimb, contract, încredere reciprocă, precum și implicațiilor lor morale, autorul arată că "scopul socialismului este, nici mai mult, nici mai puțin, de a efectua o completă reprojectare a moralei, legalității și limbajului tradițional iar, pe această bază, să dea cu piciorul vechii ordini și condițiilor inexorabile, nejustificabile ce nu permit instituirea rațiunii, împlinirea ființei umane, adevărata libertate și dreptate. "În acest context, intelectuali de marcă ai secolului nostru, ca H. G. Wells, Jacques Monod, J. M. Keynes, A. Einstein, Max Born și alții sunt criticați pentru atitudinea de a fi împărțit, într-o măsură sau alta, "iluziile constructivismului" și a fi îndemnat la înlăturarea tradițiilor morale dominante ce au creat și creează cultura, la înlocuirea lor cu o altă moralitate. Conștient de conservatorismul său, "atât cât este", Hayek se declară în favoarea experimentării social-economice, pentru mult mai multă libertate decât tind să

permită guvernele conservatoare în această privință. "Ceea ce le reproșez intelectualilor raționaliști

Palatul Camerei Deputaților

OPTICA ÎNNOITOARE A DEZVOLTĂRII DURABILE

Prof. dr. GHEORGHE BADRUS

Civilizația și marile procese economice, sociale, științifice, politice ale secolului al XX-lea, au generat, în încercările de a soluționa probleme grave ale omenirii, concepția despre dezvoltarea și societatea durabilă sau viabilă (cum a mai fost tradus în românește termenul englez "sustainable"). Mai precis, această concepție a prins contur și s-a îmbogățit în perioada după cel de-al doilea război mondial.

În anii '50 și '60, în primul plan al politicilor și al teoriei economice se situa realizarea creșterii economice, considerată un fel de leac al dificultăților și racilelor cu care se confruntau diferitele țări.

Țările dezvoltate au realizat atunci reînnoirea bazei lor tehnice și creșteri ale producției nemaiîntâlnite în perioada antebelică, ce s-au repercutat pozitiv în viața locuitorilor lor.

Curând însă, la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70 - cercetătorii, oamenii de afaceri și politicienii, precum și oamenii de rând, care resimțeau efectele negative în viața lor de zi cu zi, au realizat fragilitatea și deficiențele creșterii economice de până atunci.

Modelul tradițional de creștere economică practicat în acea perioadă, orientat spre maximizarea profiturilor și creșterea capitalului fizic, spre investiții în mașini, uzine și infrastructură pentru a determina sporirea veniturilor, fără a da atenție efectelor asupra factorului natural și a celui uman, a primit două lovitură puternice. Prima a fost dată de crizele energetice, a materiilor prime, alimentară și de zguduirile monetar-valorare care au bulversat economia mondială și au acutizat problemele globale. A doua a fost provocată de ceea ce unii cercetători numesc **prima revoluție a mediului**, constând în dezbaterea și avertismențele date, la timpul respectiv, de oameni de știință din diverse domenii care au arătat că dezvoltarea în continuare a economiei pe matricea modelului de până atunci ducea nu numai la degradarea ireversibilă a unor componente ale mediului ambiant și ecosisteme, dar constituia un pericol pentru înșăși civilizația umană.

În acele circumstanțe a apărut dezbateră cu caracter internațional stărnită de un celebru raport către Clubul de la Roma cu privire la limitele creșterii economice și soluția preconizată a "creșterii zero". În anii '70, dezbateră a continuat sub diferite aspecte, iar politicile economice ale unor țări și firme au fost amendate, corectate. La începutul anilor '80, sub presiunile exercitate de noua criză economică mondială, unele țări dezvoltate și instituții financiare internaționale și-au manifestat preferința pentru un nou model de dezvoltare și anume modelul neoliberal monetarist, considerat de unii ca bază a noii revoluții conservatoare, și au adoptat politici economice întemeiate pe acesta. Concomitent, în continuarea proceselor de la începutul anilor '70, s-a vădit, în anii '80, că schimbările economice au limite ușor vizibile și previzibile dacă economiile nu sunt gestionate într-o manieră sensibilă la evoluția mediului natural ambiant, la efectele activităților

antropomorfe, în special economice, asupra acestuia.

Pregătirile pentru Conferința mondială ONU la vârf de la Rio de Janeiro dedicată problemei mediului și dezvoltării au adus în prim plan un nou concept: acela de **dezvoltare durabilă (viabilă)**. Lansat în Raportul pregătit și publicat în 1987 de Comisia mondială independentă pentru mediu și dezvoltare, condusă de doamna Gro Harlem Brundtland, primul ministru al Norvegiei, conceptul de dezvoltare durabilă (viabilă) a fost consacrat de Conferința de la Rio de Janeiro (1992), căpătând o largă circulație internațională. Definiția dată dezvoltării viabile în Raportul "Viitorul nostru comun" al Comisiei Brundtland sună în felul următor: "Omenirea are capacitatea de a face ca dezvoltarea să fie durabilă, adică de a asigura ca aceasta să facă față **trebuințelor prezentului fără a compromite posibilitățile generațiilor viitoare** de a satisface propriile lor trebuințe. Conceptul de dezvoltare viabilă implică limite, dar nu limite absolute, ci limitările impuse de actualul stadiu al tehnologiei și de organizarea socială asupra resurselor de mediu și de capacitatea biosferei de a absorbi efectele activităților umane. Totuși tehnologia și organizarea socială pot fi gestionate și perfecționate încât să se croiască drum pentru o nouă eră a creșterii economice".

Fără a insista asupra acestei definiții, vom remarca doar că, în această viziune, în centrul dezvoltării durabile se află interacțiunea dintre activitățile umane și mediul natural, protejarea acestuia din urmă împotriva efectelor nocive produse mai ales de activitățile economice, asigurarea păstrării lui pentru generațiile actuale și viitoare.

Deși nu a trecut mult timp de la consacrarea termenului de dezvoltare durabilă, totuși, în comunitatea mondială științifică, politică și socială se simte deja nevoia completării și mai buneii lui definiții în contextul reconsiderării ansamblului conceptului și viziunii asupra dezvoltării. Acest imperativ s-a făcut auzit cu acuitate în cursul pregătirii și desfășurării Conferinței mondiale a ONU consac-

crată dezvoltării sociale, care a reunit la Copenhaga, în martie 1995, șefii de stat și de guvern ai 118 state.

Care sunt **condițiile și factorii ce impun o optică înnoită asupra dezvoltării, incluzând revederea conceptului de dezvoltare durabilă?** În primul rând, omenirea este confruntată cu o criză socială și morală generalizată, care afectează, cu puține excepții, în modalități și cu intensități diferite, toate marile grupuri de țări. **Sărăcia** este o plagă larg răspândită în toate țările, dar mai ales în cele în curs de dezvoltare și în cele de tranziție. Aproximativ o cincime din locuitorii planetei trăiesc sub nivelul de sărăcie și 13-18 milioane mor anual din cauze legate de starea de sărăcie. Prăpastia dintre bogați și săraci se adâncește atât între continente și între țări, cât și în interiorul acestora din urmă. În anul 1960, partea ce revenea celor 20 la sută din populația globului aflați pe treptele de jos ale veniturilor era de 20 de ori mai mică decât cea însoțită de cei 20 la sută situați pe treptele superioare ale scării veniturilor. În 1990, partea celor dezavantajați era de 60 de ori mai mică! **Șomajul** este un alt flagel. Din totalul mondial al forței de muncă, de 2,8 miliarde, 120 de milioane sunt șomeri. La fel de îngrijorătoare sunt **simptomele dezintegrării și excluderii sociale**, incluzând discriminările la care sunt supuși tinerii, femeile, bătrânii, fenomenele creșterii delincvenței, narcomaniei și comerțului de droguri, corupției. De pe urma traficului ilegal de droguri se strâng anual profituri de circa 500 miliarde dolari, sumă ce egalează produsul național brut a circa două treimi din țările membre ale ONU luate la un loc.

În al doilea rând, după înlăturarea regimurilor comuniste

totalitare și formarea unui grup de state numite "în tranziție", a început o nouă epocă, în care popoarele acestor țări caută să adopte modele de dezvoltare ce nu au fost nici gândite și cu atât mai puțin experimentate undeva în lume.

În al treilea rând, încetarea "războiului rece" impune găsirea unui nou model de dezvoltare a relațiilor internaționale, inclusiv a celor economice, care până acum au dus la adâncirea decalajelor dintre țări și la înglodarea în datorii a țărilor în curs de dezvoltare.

În al patrulea rând, așa cum aprecia Declarația - alternativă adoptată de organizațiile guvernamentale prezente la Conferința de la Copenhaga, "sistemul neoliberal dominant a eșuat ca model universal de dezvoltare". Deși nu este generală, totuși această opinie este împărtășită și de o serie de oameni de știință și persoane oficiale.

În al cincilea rând, modelele și politicile de dezvoltare practicate până acum nu au dus nici măcar la atenuarea, nicidecum la rezolvarea unora dintre problemele sociale grave cu care se confruntă omenirea, relevante și examinate la Copenhaga.

Dezvoltarea poate fi durabilă numai în măsura în care încorporează și ameliorarea situației sociale a omului.

O concluzie generală este că dezvoltarea durabilă (viabilă) nu este o plăsmuire abstractă, ruptă de realități, ci o rezultantă a drumului deloc lin și bătătorit și a etapelor pe care le-a parcurs în ultima jumătate de secol procesul real al dezvoltării, o sinteză a opiniilor exprimate de oameni de diferite orientări științifice și politice preocupați de asigurarea progresului omenirii, un rezultat al confruntării în practică a unor modele și politici economice și sociale și a efectelor lor, însumând cunoștințele pe care le-a acumulat până acum omenirea despre propria dezvoltare în prezent și în perspectivă. De conținutul conceptului de dezvoltare durabilă ne vom ocupa mai pe larg într-un articol viitor.

Gara Băneasa din București construită de acad. arh. Duilio Marcu

SLUJIREA INTERESULUI NAȚIONAL - UN IMPERATIV PENTRU NOI TOȚI

(Continuare din pag. 1)

După cum demersul de politică externă al neogaullistului Jacques Chirac, recent ales președinte al Franței până în anul 2002, nu se va deosebi, în datele sale esențiale, de cel ce-a definit vreme de 14 ani președinția socialistului François Mitterrand. Vor exista, fără îndoială, priorități și accente diferite, fără însă ca opțiunile fundamentale să fie modificate.

În România post-decembristă, lucrurile nu se prea petrec așa. Înverșunarea adesea absurdă și degradantă pe care Opoziția o manifestă cu orice prilej față de acțiunea Puterii nu a încetat să se

manifeste foarte multă vreme și în domeniul politicii externe. Faptul se explică probabil prin lipsa de maturitate politică și de spirit democratic de care dau dovadă cele mai multe partide politice de la noi, dornice să ajungă la putere cu orice preț, prin orice mijloace și cât mai repede. Răstimpul de patru ani, stabilit pentru alegerile legislative și prezidențiale, le apare ca o eternitate. Și atunci Opoziția folosește pe plan intern tot ceea ce poate, într-un fel sau altul, compromite și destabiliza Puterea: boicoturi și greve parlamentare, greve sindicale, mișcări de stradă, invective și calomnii proferate în publicații ce-i sunt

aservite. Procedând în felul acesta, Opoziția compromite, din nefericire, și imaginea României peste hotare, aducând în mod evident prejudicii interesului național. Asemenea boierilor de altădată, care, râvnind domnia, mergeau la Înalta Poartă să-i părăscă și să-i răstoarne pe domnitorul muntean sau pe cel moldovean, lideri politici au tot bătut drumurile Occidentului pentru a ponegi Puterea și, implicit, Țara. Așa se explică, în bună măsură, dificultățile, create artificial, pe care România le-a întâmpinat în procesul de admitere în Consiliul Europei, ca stat membru cu drepturi depline, sau în cel de normalizare rapidă a

relațiilor cu Statele Unite ale Americii. Astfel de politicieni - lipsiți de un elementar simț patriotic - nu au făcut decât să dea apă la moară forțelor externe ostile țării, devenind în mod conștient sau inconștient aliații acestora. Nu a existat astfel o prea mare diferență între acțiunea lor de denigrare și cea întreprinsă de diaspora maghiară sau de cea minoritate a emigrației românești, rămasă pe veci prizonieră a mentalității și practicilor "războiului rece". Așa se face că, de pildă, în mult controversata problematică a minorităților naționale - întreținută de unii ca un factor de destabilizare pe plan european - Opoziția a adoptat, de cele mai multe ori, poziții echivoce față de extremismul unor lideri ai U.D.M.R. Iar când a fost nevoie să slujească interesul național și prevederile fundamentale înscrise în Constituția țării, s-a văzut cum a acționat la Strasbourg în ceea ce privește reactualizarea Recomandării 1201 și monitorizarea României în această privință.

Când diplomația românească a obținut succese de netăgăduit în procesul de integrare a țării în structurile europene și euro-atlantice, ca și în dezvoltarea relațiilor cu principalele democrații occidentale, Opoziția nu a mai avut cum să meargă în răspăr, incriminările ei și-au pierdut credibilitatea în ochii guvernelor apusene și a fost nevoită să accepte ceea ce nu mai putea refuza, susținând sus și tare că, asemenea Puterii, ea nu face altceva decât să slujească interesul național! A fost însă suficient ca un moment dificil dar trecător să se ivească în relațiile dintre Washington și Moscova pentru ca parlamentari și politicieni din Opoziție să se agite peste măsură și să se teamă că vom reintra în sfera de influență a Rusiei și că americanii ne vor lăsa de izbeliște...

Alteori, dacă din motive legitime pentru interesul nostru național, negocierea Tratatului de bază cu Ungaria a bătut și mai bate pasul pe loc, ei reproșează guvernului și Ministerului de Externe că nu se pricep să negocieze cu un partener dificil ca Budapesta, astfel încât tratatul cu pricina să fie încheiat cât mai repede, pentru că altfel riscăm să nu mai intrăm în Europa! În sfârșit, mai toate acțiunile întreprinse cu succes pe plan extern de președintele României sunt privite chiorăș de reprezentanții Opoziției, care nu mai știu ce să născocescă pentru a-l compromite, chipurile, pe primul magistrat al țării, de la calomniile presărate în ziare de doi bani și jumătate și până la mitinguri unde se strigă cu înfocare "Jos Iliescu"! și "Monarhia salvează România!"...

Cred că a sosit timpul ca, în domeniul politicii externe, interesele majore ale țării să prevaleze oricând și oriunde asupra intereselor de partid și a ambițiilor personale. Altfel, vom continua să mergem pe căi care nu fac decât să slăbească eficiența demersului nostru diplomatic și să discrediteze țara. Politicienii noștri ar trebui să priceapă că rufele murdare se spală în familie și să renunțe prin urmare cu desăvârșire la comportamentul care le-a definit de cele mai multe ori prezența peste hotare. Să fim conștienți de faptul că, indiferent de opțiunile noastre politice, slujirea interesului național este un imperativ pentru noi toți și o îndatorire patriotică elementară!

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

Eternitatea geniului (II)

Prof. univ. dr. Victor GIULEANU,
Doctor Honoris Causa al Federației Internaționale
Universitare din Missouri - S.U.A.

Arta componistică este domeniul care ni-l va păstra pe Enescu în istoria culturii românești, peste veacuri, întrucât condeiul lui înaripat a imortalizat, pe calea sunetelor, virtuțile acestui popor, frumusețea și adâncimea vieții lui spirituale. În fapt, când criticii de artă ai timpului se întreceau, unii pe alții, să-i facă elogiul darului său de interpret, Enescu le răspundea pe scurt: "Eu sunt, înainte de orice, compozitor". Tot ceea ce el avea mai profund în gândirea muzicală - talentul său artistic - îl rezerva creației, domeniu pe care-l considera "veritabila sa lume, grădina sa secretă".

Fiind foarte exigent în elaborarea propriei sale muzici, procesul de creație era la Enescu lung, laborios, cuprins de neliniști și îndoieli până ce, în final, realiza pe deplin gândirea sa. Dacă nu era pe deplin satisfăcut de ceea ce elaborase, revenea, fără încetare, asupra lucrărilor, cizelându-le minuțios într-un efort constant către cea mai înaltă și veridică dintre expresiile artistice. Nescriind niciodată decât sub impulsul "comandamentului sufletesc" - după cum el însuși o mărturisea - fiecare din compozițiile sale comportă o lume întreagă de simțiri așa cum se reflectau în sufletul său și cum a dorit să fie împărtășite auditorilor.

Nu ne propunem să supunem discuției fiecare din capodoperele enesciene - acest lucru este deja realizat la nivel înalt pe planul muzicologiei românești actuale -, ci vom releva, în continuare, în conținutul lor expresiv și al mijloacelor utilizate, doar câteva, pentru a demonstra un principiu componistic general la Enescu: **subordonarea operei sale creatoare spiritului românesc**, artei folclorice a poporului nostru, nu numai prin sugerări ilustrative directe ale acesteia, ca în prima sa perioadă de creație, ci mai ales prin rezonarea lor în aspecte componistice esențializate și redată cu mijloace de expresie înalte utilizate în peisajul contemporan european și universal.

La începutul acestui secol, către anul 1900, ieșeau din pana lui Enescu primele sale lucrări considerate "de școală", deși au relevanțe artistice de înaltă valoare și anume: "Poema Română" și cele două "Rapsodii". Ele au o obârșie din cântul popular românesc, posedând frumusețea expresivă atât de originală a acestuia. Dintre cele trei lucrări enesciene de tinerețe ne vom opri asupra primei "Rapsodii în La major", strălucitoare compoziție plină de exuberanță, ieșită direct din sufletul țărânului român, din dragostea lui pentru viață, total constituind o veritabilă frescă

sugestivă a etosului popular românesc. Reunite și prelucrate artistic, recunoaștem aici arii vii de dans și de divertisment folcloric cu impetuozitate și irezistibile antrenuri de o vervă ritmică particulară. Ele sugerează în mod magistral spectacolul însuflețit și plin de viață al unei sărbători sătești.

Printre mijloacele de lucru cele mai caracteristice acestei "Rapsodii", remarcăm: tratarea partiturii orchestrale simfonice sugerând expresivitatea instrumentelor populare; persistența pe mari suprafețe sonore a unor formule de acompaniament proprii lăutarilor români; suprapuneri de teme care se împletesc, se unesc și se angajează, de asemenea, fiecare pe propria-i linie, creând astfel imaginea unui minunat și fascinant decor. De fapt, ambele "Rapsodii" constituie o traslare și tratare simfonică a cântului lăutăresc în pagini artistice sublime care au făcut înconjurul lumii prin mijlocirea multor "baghete" celebre care le-au dirijat: Stokowsky, Eugen Ormandy, Pierre Monteux, Edouard Colonne etc. și, desigur, prin bagheta propriului lor compozitor.

O altă lucrare prin care Enescu începe să fie el însuși o constituie "Sonata a II-a pentru pian și vioară în Fa minor", scrisă la vârsta de 19 ani. Ea reprezintă un model de măiestrie melodică, de sensibilitate, de viață interioară și forță comunicativă venind din clasicismul lui Beethoven și Brahms. Cu toate că aici el nu face apel la folclorul indigen - întrucât utilizează un limbaj clasic - din lucrare se degajă totuși o rezonanță românească ce-i vine din ambianța poetică, din țesătura sa emoțională, tulburătoare, din unele inflexiuni melodico-armonice care o plasează în plin climat spiritual național ce o distinge de oricare altă muzică. Ea a fost interpretată pentru prima oară de către marele violonist Jacques Thibaud, cu Enescu la pian.

Ne vom referi acum la o lucrare enesciană de mare suflu, în care monodia va căpăta o forță supremă de expresie muzicală. Este vorba de "Suita I pentru orchestră în Do major" (opus 9), a cărei primă parte denumită "Preludiu la unison" constituie o melodie cvasiimprovizatorică venind, ca un ecou, din cântecele lungi păstorești. "Renunțând la toate mijloacele armonice, polifonice și de orchestrație, Enescu are aici curajul realizării unei părți întregi dintr-o lucrare simfonică, cu ajutorul unei singure linii melodice, caz unic în literatura muzicală universală", afirmă regretatul muzician Zeno Vancea. Elementul artistic autohton transparent și este prezent desigur în atmosfera întregului

preludiu.

Foarte expresivă și originală se prezintă, în repertoriul enescian, "Sonata a III-a pian și vioară în caracter popular românesc" (opus 25), o adevărată capodoperă națională de valoare universală, compusă la un sfert de veac după cele două rapsodii. Prin ea, Enescu demonstrează că se cântă în spirit românesc nu numai în rapsodii, ci și în cea mai înaltă, abstractă și filosofică formă muzicală europeană, forma de sonată. Se disting într-însa construcții modale populare și bizantine, cu microtonii, de sferuri și treimi de ton, cu straturi

întregi eterofonice, cu evoluări melodice originale de tipul "parlando-rubato", precum și alte mijloace din universul spiritual național al spațiului mioritic, îmbinate fericit cu cel european și universal. Ea constituie piatra de hotar în evoluția școlii românești contemporane de compoziție.

În același mod și cu aceeași înaltă artă va folosi Enescu mijloacele sale componistice în suita "Impresii din copilărie pentru pian și vioară" (opus 28), precum și în alte lucrări ce au la bază, în genere, subiecte autobiografice, precum: plaiurile natale, anii copilăriei, natura poetică a patriei etc., evocându-se permanent frumusețea spațiului nostru mioritic și dorul compozitorului de aceste meleaguri.

Câte încă nu s-ar putea scrie despre celelalte lucrări enesciene cum sunt: cele trei simfonii; alte suite pentru orchestra simfonică; sonate și piese de cameră în alcătuirii variate (duo-uri, trio-uri, cvartete, cvintete etc.); ciclul de șapte cântece pe versuri de Clément Marot; uverturi; poemul

simfonic pentru orchestră și cor "Vox Maris" (opus 31) cu semnificația sa general-umană și, desigur, tragedia lirică "Oedip", o adevărată capodoperă de valoare universală, la care Enescu a lucrat timp de peste un deceniu.

Concepută în patru acte și șase tablouri pe un libret de Edmond Fleg, opera se derulează permanent după o idee generală predominantă: "omul în lupta sa cu destinul". Ea este unică prin limbajul său specific în peisajul componistic al secolului XX, folosind: modalismul arhaic al muzicii bizantine și al muzicii noastre populare deținătoare de microintervale; structuri eterofonice în momente de tensiuni aparte; o melodică declamatorie opusă bel-cantoului italian și cu alte ipostaze ale vocalității precum: de la șoaptă la strigăt, de la cântatul vorbit la cel cântat sau urmărind efecte spațiale neobișnuite în creația clasică. Audiată în premieră absolută în Paris la 13 ianuarie 1936, opera enesciană a fost apoi prezentată la București, cu prilejul Festivalului și Concursului Internațional "George Enescu", cucerind aprecierile deosebite ale publicului auditor, ale invitaților străini ca și ale criticii de specialitate.

Printre altele, "Oedip-ul enescian" a fost tratat și comentat pe larg într-o valoroasă lucrare elaborată de profesorul universitar Octavian-Lazăr Cosma de la Academia de Muzică din București.

Conchizând, creația muzicală elaborată de George Enescu ni-l va ține prezent peste veacuri în galeria marilor figuri ale spiritualității românești, alături de Eminescu din literatură și poezie, Grigorescu și Luchian din pictură, Brâncuși din sculptură sau de toți cei ce, în contemporaneitate, se vor afirma pe treptele cele mai înalte ale culturii poporului nostru.

Și acum, dacă acesta este omul și artistul George Enescu, de ce n-ar merita ca osemintele sale să se odihnească aici, în pământul românesc de care a fost legat cu trup și suflet pe timpul întregii sale vieți? Acestea se află, în schimb, sub pământ francez, în cimitirul Père Lachaise din Paris. Iar ceea ce este și mai trist, pe piatra sa funerară, găsim doar inscripția de mai jos:

"Georges Enesco, Compositeur,
Membre de l'Institut, Commandeur
de la Légion d'honneur"

1881-1955

Așadar, nici un semn că el a fost compozitor român, un mare creator care, în tot ceea ce a lăsat pe portative, a cântat valorile spirituale și perene ale acestui popor, propagându-le larg, atât în spațiul cultural național, cât și în cel european și universal.

George Enescu
Sculptură de G. Anghel

REVISTA

OPINIA

națională

Tiparul executat de
DRAGO PRINT GRUP
Tipografia F.E.D.

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Mariana IONIȚĂ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon: 330.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 3 000 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat postal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Cititorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, Sect.1, București - România.